

GRÖNA KVINNOR

Gender Equality in the Nordic energy sector

Nordisk energiforskning

De nordiska länderna har många gemensamma arbetsfält och energisektorn är ett av dem. Nordiska ministerrådet supportar en plattform för hållbar kooperativ energiforskning och policyutveckling med målet att nordisk energi ska bli koldioxidneutral.

Inom forskningsområdet ges stöd att främja jämställdhet och kvinnors makt och inflytande inom energisektorn, något som Gröna Kvinnor också arbetar för sedan vi bildades 2005. Den nordiska organisationen heter NEEN, Nordic Energy Equality Network och är en paraplyorganisation som verkar inkluderande för att ge röst för en hållbar energiomställning.

NEEN gav ut en rapport i augusti som heter: Gender Equality in the Nordic energy sector. Gröna Kvinnor har responderat på rapporten och vi menar att ambitionsnivån, att uppnå jämställdhet inom energisektorn, är den allra bästa!

Rapporten ger en helhetsbild av jämställdhetens status inom sektorn.

Den övergripande slutsatsen att kvinnor är underrepresenterade inom nordisk energiforskning och inom beslutsområdet.

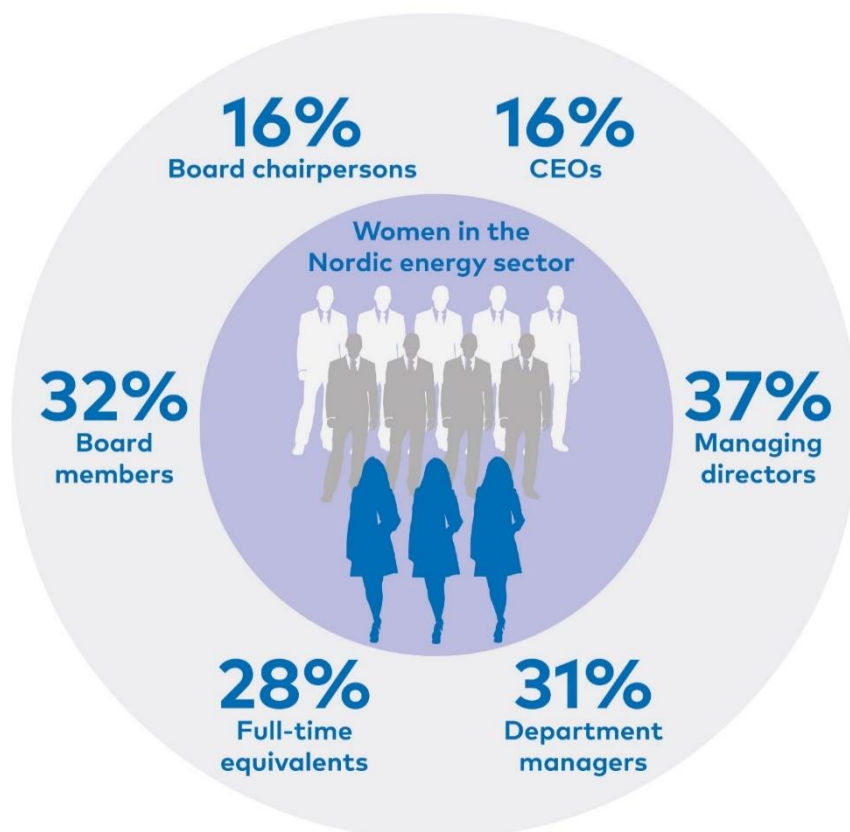
Målet är nu att lyfta fram behovet av jämställdhet och stimulera ytterligare diskussioner för en positiv inverkan på sektorn.

Nordiska Energibolag

Kvinnor innehar en tredjedel av beslutspositionerna i Norden

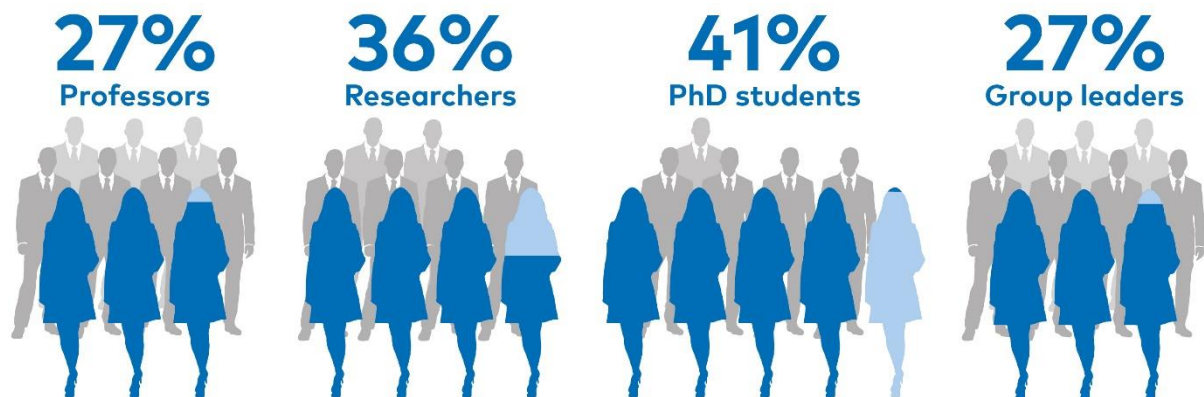
Kvinnor utgör 31 procent av alla beslutsfattare men 28 procent av företagens heltidsekvivalenter (FTE). Att använda sysselsättningsgraden är särskilt relevant när en tar itu med klyftorna mellan könen då kvinnor arbetar mer deltid.

Trots att kvinnor innehar 31 procent av beslutsmakten i de energibolag som ingår i undersökningen är kvinnor mindre representerade på chefsnivå. Endast 16 procent av ordförandena och 32 procent av styrelseledamöterna är kvinnor. Samma trend kan ses när det gäller vice VD positioner, där kvinnor utgör 37%, men endast 16% är VD poster. Dessutom är en stor del av vice VD stolarna HR tjänster (personal- och utvecklingsansvariga). Eftersom kvinnor är mindre representerade i de viktigaste ledande befattningarna som har störst tyngd, har de mindre övergripande beslutsrätt. Därför är kvinnors genomsnittliga beslutskraft 24 procent, baserat på den poängmetod som används, slår rapporten fast. Figuren nedan är från rapporten.

Helheten i de nordiska länderna

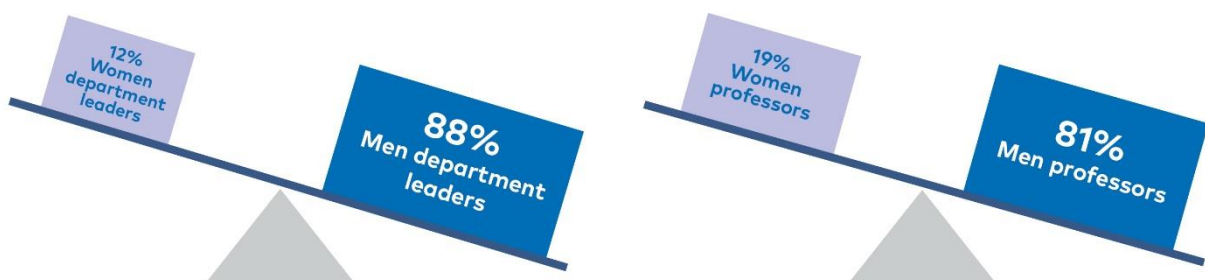
Kvinnor är en minoritet i alla forskningspositioner inom de svarande forskargrupperna. År 2019 var 27 procent av gruppledarna och professorerna kvinnor. Andelen kvinnor är dock något högre bland forskare och doktorander: 36% och 41%. Den främsta orsaken till obalansen mellan könen inom forskargrupperna anser forskarna själva vara att få kvinnor söker sig till dessa tjänster. Figuren från rapporten.

Av universitetsinstitutionernas ledare var 12% av institutionsledarna och av professorerna är 19% kvinnor. Av de 26 avdelningar som besvarade undersökningen har tre kvinnliga avdelningsledare (12%). 19% av professorerna vid institutionerna är kvinnor, de flesta är inom ingenjörsvetenskapliga eller tekniska institutioner. Precis som de svarande för forskargrupperna antyder de svarande vid universitetsinstitutionerna att den främsta orsaken till könsobalansen är att få kvinnor söker vetenskapliga befattningar. Hälften av avdelningarna uppmuntrar kvinnor att söka genom sina jobbannonser och många främjar kvinnor, särskilt som förebilder.

Figur (vänster): Jämn könsfördelning bland nordiska universitets institutionsledare

Figur (höger): Jämn könsfördelning bland nordiska professorer

Mina kommentarer

Jämställdhet en fråga om mänskliga rättigheter, en fråga om rättvisa och antidiskriminering.

Jämställda arbetsplatser sägs vara mindre stereotypa, vara roligare och mer kreativa att jobba i.

Forskning visar att jämställda arbetsplatser presterar bättre resultat vilket genererar mer lönsamhet.

- Varför, vad är det som gör att kvinnors delaktighet på egna villkor leder till bättre resultat och vad menar vi med ett bättre resultat?
- Och hur ska en kvinna kunna vara delaktig på sina villkor i en patriarkal värld där mannens blick och plånbok fortsatt styr vad som anses vara efterfrågan och värt att investera i?

Att förklara de Nordiska ländernas långt framskridna jämställdhetsarbete och viljan att bli ännu bättre, som rapporten "Gender Equality in energi sektor" säger sig vilja bli, behöver ta avstamp i nordisk historisk utveckling och utvecklingen av dagens samhällsstöd.

Det sedan länge politiska arbetet för jämställdhet, hur förutsättningar har skapas och vilka svårigheter som måste lösas för att nå målet att kvinnor fullt ut kan medverka i arbetslivet på egna villkor behöver tydliggöras för att öka förståelsen och underlätta fortsatt jämställd hållbar utveckling.

1. Försäkringssystem som medger ekonomisk möjlighet till barnomsorg med kvalitet, möjlighet och ekonomiskt stöd att vara hemma med sjukt barn.
2. Kvinnoorganisationer, NGO:s som erhåller statligt stöd till lobbyarbete för genomförande av jämställdhet enligt undertecknade FN konventioner. I en nordisk kontext finns vilja att även pappor ska ta ansvar för sina barn och att kvinnors löner ska vara lika med mäns löner för likvärdigt arbete.
3. Ett långsiktigt strategiskt arbete i de Nordiska länderna där jämställdhet anses viktig att prioritera och ett politiskt respekterande och lyssnande på kvinnoorganisationer samt hög facklig organisering där lika rätt länge funnits med på den fackliga dagordningen.
4. Ett ekonomiskt gratis utbildningssystem hela vägen upp till universitets- och forskningsnivå.

Utblick

Norden urbaniserades sent i jämförelse med övriga Europa. En kvarleva av kvinnans historiskt starka ställning i närsamhället och familjen ligger nära i tid. Antropologisk forskning styrker att alla människors färdigheter och intressen har behövts i glest befolkad landsbygd och byar helt enkelt för samhällets överlevnad. Den som var speciellt bra inom något arbetsområde utförde jobbet oavsett kön, ett icke patriarkalt uppdelat samhälle.

De senaste knappt tvåhundra årens ekonomiska syn på tillväxt har skadat både miljö, natur, djur och människor och medfört uppdelning av kön och katastrofala utsläpp i luft, vatten och natur. Insikten om nödvändigheten av ett cirkulärt ekonomiskt system med ansvar både för produktion som konsumtion från varans ursprung till soptipp börjar sakta tränga igenom men politiska styrande ramverk är ännu inte på plats. Arbetet med omställning måste öka takten för att klara det eftersträvarvärda målet i den fem år gamla Parisavtalet om en inriktning på 1,5 % global uppvärmning. På de nordliga breddgraderna går uppvärmningen snabbare, trots det fortsätter livet levas i Norden som om det fanns fyra jordklot att tillgå. Energi till värme och kyla, till mobilitet, transporter och för rekreation ses som självklar.

Rapporten “ Gender Equality in the Nordic energy sector”, bör ses mot bakgrund av detta. Då blir det mer logiskt att det är just nordiska ministrar som vill se mer forskning om jämställd utveckling inom energi sektorn. Sektorn domineras fortsatt globalt av olja, kol och gas och anses vara en av de mest stereotypa arbetsplatserna. Tyvärr gäller det också ännu inom sektorn för förnybar och fossilfri energi.

Rapporten slår fast att:

”Jämställdhet inom energisektorn är avgörande för att stimulera mer inkluderande och innovativa lösningar för att uppnå den gröna energiomställningen”.

Gröna Kvinnor håller med, jämställdhet är en förutsättning för hållbar utveckling.

Rapporten konstaterar att den nordiska energisektorn återspeglar globala patriarkala förhållanden och konstaterar att en förändring behövs. Jag menar dessutom att de nordiska länderna har de allra bästa förutsättningarna för att åstadkomma den eftersträvarvärda förändringen till att nå jämställdhet. Jag tror dock att det förutsätter att vi inom denna sektor själva kan kommunicera helheten i hela vår demokratiska samhällsuppbyggnad, bryta patriarkala strukturer och inkludera social hållbarhet.

Dagens energisystem är ett patriarkalt bygge

Energins infrastruktur har byggts upp i rådande maktstruktur de senaste dryga hundra åren. De val som är gjorda präglar hur samhället ser ut i dag. Vattenkraft har krävt uppbyggnad av dammar som skapat torrflåror vilket omöjliggjort fiske för uppehälle och fiske för sport och turism. Oljeborrning utefter norska kusten har gett arbetstillfällen till växande samhällen samtidigt som tidigare fiskenäring minskat. Vindsnurror och solenergi har ännu inte påverkat samhällets infrastruktur på samma sätt. Kärnkraft, som Gröna Kvinnor menar är den i särklass mest patriarkala energiformen, har skapat ett gigantiskt avfallsproblem vi delar med alla kärnkraftsländer. I Sverige träder partier om hur avfallet säkert kan lagras i hundratusentals år. Samtidigt har filantropen Bill Gates gått in med enorma ekonomiska medel i forskning om ny kärnkraft vilket slagit ut marknadsmekanismer. Kärnavfall anses kunna användas flera gånger om, avfallet komprimeras och blir än farligare. Inga färdiga prototyper finns.

Kärnkraft, kol, gas och vattenkraft är exempel på patriarkala system som kräver stora investeringar, har en hierarkisk uppbyggnad och styr om samhället att anpassas sej. Människor, djur och natur får helt enkelt underkasta sej och flytta. Nya strukturer har skapats och kommer att skapas.

Forskning om kvinnors speciella kompetenser

- Försiktighetsprincip
- Social kompetens
- Helhetslösning
- Litet är vackert

Att få med kvinnors kompetens på ett jämställt sätt kräver att strukturen för energisystemen problematiseras. Vi har gått från en inhemsk energi marknad till en Nordisk och Europeiskt marknad. Att utbilda sej inom energi förutsätter i dag att du gillar läget och vill jobba i befintlig struktur. Gör du

inte det jobbar du hellre med ngt annat, då du riskerar att bli både marginaliserad och förlöjligad. Det här är förödande för hela samhällsutvecklingen.

Energiöverföringarna måste klara klimatförändringar, här är vind och sol tryggare än stora dammar som kan svämma över. Sol och vind kan även nyttjas lokalt i mindre skala och fungera som säkerhet vid oroligheter länder emellan. Här finns stor potential för **kvinnors försiktighetstänkande** och vilja att jobba med helhetslösningar.

I en cirkulär ekonomi finns inte utrymme för olja eller gas, men de män som jobbar inom dessa sektorer acceptera inte att bli arbetslösa. De behöver skola om sej till nya jobb, vilket de kanske inte vill eller har råd med. Få politiker vågar gå till val på att lägga ner industrier. Här krävs kunskap om klimatets påverkan och ansvar för krisen samt nationellt ekonomiskt stöd till omskolning. **Kvinnors sociala kompetens** och förmåga att kommunicera antipatriarkalt behövs i detta omställningsarbete.

I den cirkulära ekonomin fungerar en kortsiktig marknadsekonomi dåligt. Rimligheten att sätta ett pris på miljön har diskuterats länge bland ekologiska ekonomer. Det kan kortsiktigt fungera. Nordiskt och Europeiskt näringsliv börjar komma på bana och förstå att de behöver hjälpa till att argumentera för ett införa gemensamma globala spelregler som pris på koldioxidutsläpp. En kortsiktig men nödvändig lösning att klara den akuta klimatkris vi befinner oss i. Projektet att trycka tillbaka koldioxid i berggrum måste också det ses som en kortsiktig lösning under den tid tröga investerare vill ta ut så mycket pengar som möjligt ur sina kortsiktiga investeringar. De länder som har fungerande skattesystem ger ekonomiskt omställningsstöd till vinstdrivande energiföretag, vilket också missgynnar marknadsmekanismer men kortsiktigt gynnar omställning. Politiken springer oftast efter då de är rädda att inte bli omvalda. Här krävs **kvinnors sociala talang** att kommunicera sparande och återanvändande. **Litet är vackert**, mindre företags spillvärme och kommunala verksamheter samt hushållning med energi bör lyftas fram som högprioriterat, då är det lättare att engagera fler i omställningen..

Kommunikationen kring energi blir ofta medialt upplyft när det är stora dyra förslag som presenteras, en typiskt patriarkala företeelse. Mediala kommunikatörer tenderar dessutom att älskar att bygga upp fördummande och förlamande konflikter mellan olika partier och parter, en ska ha rätt och en ska ha fel. Eftersom verkligheten inte ser ut på det sättet riskerar både politik och media att förlora sin trovärdighet i omställningsarbetet, vilket är förödande ur demokratisk synvinkel. Kunskap om lokalt småskaligt energiutvecklingsarbete även i kooperativ form eller föreningsdrivet sprids inte, ofta drivs det dessutom ideellt och av många kvinnor.

Om kvinnor ska komma med inom hela energisektorn, vilket rapporten eftersträvar, då krävs:

- ***Att övergripande energimål blir att prioritera teknisk utveckling för att spara energi.***
- ***Att småskaliga och mer robusta energilösningar uppvärderas.***
- ***Att konsumentmakt gynnas och att smarta elnät utvecklas.***
- ***Att forskning på helhetslösningar med organiska energilösningar baserade en cirkulär ekonomi stöds.***

Alla led i ett samhälles energiinfrastruktur påverkar volymen på koldioxidutsläpp och med det livskvalité. Med livskvalité menar jag ett samhälle som har råd att erbjuda fri skola och ekonomiskt rimlig förskola, sjukvård och omsorg om äldre, där människor med olika funktionsvariationer och socialt sköra människor fortsatt kan leva ett värdigt liv. En livskvalité där invånare kan känna sej trygga med att energisystemet fungerar och klarar de klimatförändringar vi befinner oss i, ett system som inte är livsfarligt sårbart vilket kan utnyttjas av terrorism.

Slutkommentar

På åttio- och nittiotalet marginaliserades ofta de som förespråkade på sol och vind. Svenska SOM-institutet såg 2006 att det var en majoritet kvinnor, 70%, som ville prioritera just de energislagen. Samma år satt 100% manliga ingenjörer på Norrbottens Länsstyrelse och lade upp regionens framtida energisatsning, de 25% kvinnliga civilingenjörer som fanns att tillgå efterfrågades inte. (GK rapport 2006). Inga kvinnor fanns heller med i beställarleden. Där lades dagens struktur fast.

Kvinnor har jobbat med teknik sedan urminnes tider; vävt, gjort lerkrus, odlat och sedermera stickat och knypplat, grundläggande för systematiskt tänkande och logisk uppbyggnad. De sambanden borde lyftas fram i skolan att stärka flickors självkänsla inom teknikområden.

Kvinnor borde få forsknings- och investeringsstöd på sina villkor, utifrån sina idéer som de själva får utveckla. Här finns möjligheten för de nordiska länderna att inte bara få en jämställd energiutveckling utan även en långsiktigt hållbar sådan. En utveckling som stärker regionalt samarbete utifrån regionala olikheter.

Ewa Larsson, samhällsvetare, för Gröna Kvinnor